

**Л.Г. КОВАЛЬ, С.М. ЗЛЕПКО, С.В. КОСТИШИН,
Д.Х. ШТОФЕЛЬ, Н.М. ГАВРІЛОВА**

Вінницький національний технічний університет

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МОЛОДИХ ОФЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ)

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що в сучасній науці існує неоднозначне розуміння структури психологічної готовності особистості до професійної діяльності.

Так, М. І. Дьяченко та Л. О. Кандибович [1] виявили, що будучи цілісним, ієрархічним, динамічним утворенням, загальна та ситуативна психологічна готовність включає в себе такі компоненти:

- мотиваційний (потреба успішного виконання завдання, інтерес до діяльності, відповідальність за виконання завдання тощо);
- орієнтаційний (знання й уявлення про особливості й умови діяльності та вимоги до особистості, пов'язані з нею);
- операційний (оволодіння способами і прийомами діяльності, необхідними знаннями, навичками, уміннями, процесами аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення та ін.);
- вольовий (самоконтроль, самообілізація, уміння керувати своїми діями, з яких і складається виконання обов'язків);
- оціночний (самооцінка своєї підготовленості, збіг процесу вирішення професійних завдань з ідеальним уявленням про це).

Достатній розвиток даних компонентів і цілісне їх поєднання – показник високого рівня готовності спеціаліста, його активності, самостійності, творчості

В. І. Варваров дотримується думки про чотирикомпонентну структуру психологічної готовності і пропонує дещо іншу її організацію [2]. До структури зазначеної готовності входять такі елементи:

- відображальний – високий професійний розвиток пізнавальних і стійких якостей особистості, що забезпечує стійке реагування військовослужбовця на усі впливи навколишнього середовища з урахуванням майбутньої діяльності;
- спонукальний (центральний) – система мотивів з їх взаємозалежністю і супідрядністю;
- виконавчий – міцні і високорозвинені розумові й сенсорні здібності;
- регулюючий – вольові якості особистості, емоційно-вольова стійкість, здатність довільно знижувати негативний вплив шкідливих факторів, управляти своєю поведінкою у стані напруженості.

Л. В. Кондрашова відстоює позицію шестикомпонентної структури психологічної готовності [3], а саме:

- мотиваційний – професійні установки, інтереси, намір займатися педагогічною діяльністю;
- морально-орієнтаційний – професійний обов'язок, відповідальність, любов до дітей, педагогічний такт, віра у можливості і здібності дитини;
- пізнавально-операційний – професійна спрямованість пам'яті, уваги, мислення, творчі якості тощо;
- емоційно-вольовий – професійний оптимізм, ініціативність, наполегливість, здатність регулювати свій настрій тощо;
- психофізіологічний – активність, саморегуляція, урівноваженість, витримка, рухливий темп роботи;
- оціночний – самооцінка своєї професійної підготовленості, вирішення педагогічних завдань відповідно до оптимальних педагогічних зразків тощо.

В. В. Ягупов до основних структурних елементів психологічної готовності військовослужбовців відносить [4]:

- мотиваційний – прагнення подолати труднощі майбутнього бою і розуміння необхідності їх подолання, оцінка своїх можливостей щодо управління психічними станами та діями на основі накопиченого досвіду;
- пізнавальний – забезпечується необхідним обсягом відповідної інформації, який потрібен для цілеспрямованої діяльності в екстремальних умовах бойової обстановки;
- емоційний – переживання почуття впевненості або сумніву у своїй готовності до подолання труднощів сучасного бою, уміння управляти своїми емоційно-вольовими процесами в екстремальних умовах;
- вольовий – забезпечує воїнам можливість подолання труднощів сучасного бою.

Таким чином, особливості структури психологічної готовності свідчать про те, що незважаючи на дещо відмінні погляди науковців на структуру психологічної готовності особистості до діяльності, вони лишаються одноставними у тому, що основні її складники визначаються змістом та умовами конкретної професійної діяльності.

Вважається, що психологічна готовність молодого офіцера являє собою стійке, багатоаспектне психологічне утворення, яке включає низку компонентів (мотиваційного, когнітивного, інструментального, особистісного, діяльнісного та креативного), які у своїй сукупності дають можливість суб'єкту успішно здійснювати службово-бойову діяльність (рис. 1).

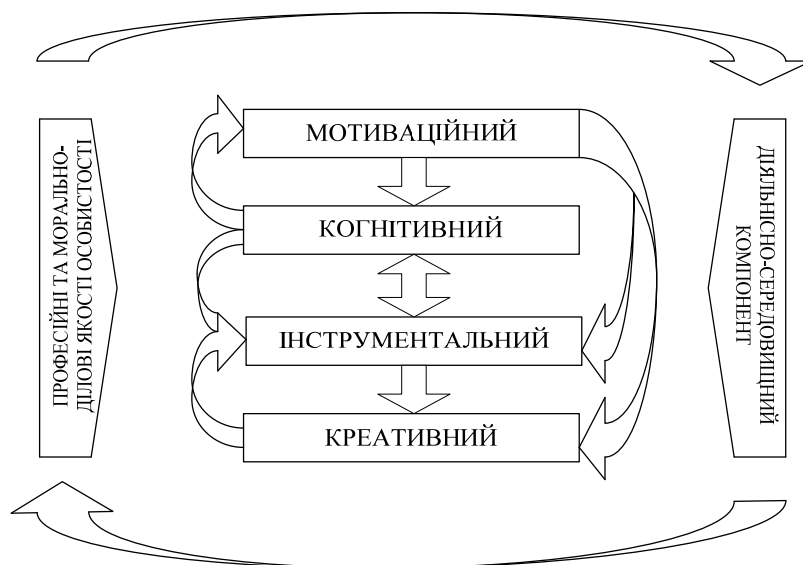

Рис. 1. Структура психологічної готовності молодого офіцера ЗСУ до службово-бойової діяльності

Розкриття сутності мотиваційного компонента запропонованої структури психологічної готовності молодого офіцера виховних структур Збройних Сил України до службово-бойової діяльності розпочнемо з аналізу проблеми мотивації діяльності взагалі.

Проблеми мотивації є одними з найбільш актуальних у сучасній психології. Вивчення їх передбачає аналіз причин і факторів, які спонукають, ініціюють, спрямовують, підсилюють та підтримують активність фахівця на шляху до поставленої мети, а саме на шляху до самопізнання, саморозуміння та самореалізації в професійній діяльності.

Останнім структурним компонентом психологічної готовності молодого офіцера можна вважати діяльнісно-середовищний елемент. Середовище, у якому здійснюється професійна діяльність військовослужбовців, має надзвичайно складну структуру, у якій, окрім усвідомлюваних факторів, існує велика різноманітність неявних, але реально існуючих складників. У певних складних ситуаціях, якими насичена професійна діяльність офіцера, умови середовища можуть мати вирішальний вплив на успішність виконання службово-бойового завдання. А у військовій праці, яка відноситься до професій з високим рівнем небезпеки, ціна помилки – людські життя. Тому загальне врахування факторів середовища є необхідною умовою для підвищення ефективності праці та її безпеки.

Висновок.

Проведений аналіз структури психологічної готовності молодих офіцерів Збройних Сил України до професійної діяльності показав, що існуючі на сьогоднішній день її моделі не враховують деяких базових характеристик, як, наприклад, мотиваційної складової. Інформаційно-структурна модель психологічної готовності має компонентну будову і повинна включати в себе мотиваційний, когнітивний, інструментальний та креативний компоненти, що взаємодіють в умовах специфічного діяльнісно-середовищного компонента на основі реалізації професійних та морально-ділових якостей особистості.

Література

1. Дьяченко М. И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Мн. : Изд-во БГУ, 1976. – 176 с.
2. Варваров В. И. Психология личности советского воина / В. И. Варваров. – М. : ВПА, 1974. – 44 с.
3. Формування творчої особистості в процесі навчання: теорія, практика, досвід : монографічний посібник / Кондрашова Л. В., Друзь З. В., Білоконна Н. І., Мірошник З. М. – Кривий Ріг – Київ, 2009. – 559 с.
4. Ягупов В. В. Військова психологія / В. В. Ягупов. – К. : Тандем, 2004. – 656 с.